

HEGEDŰS IMRE JÁNOS

A pultos lány

Kiverte az eső a kapálóból, ezért Márton leült egy bükkfaszékre a tornácon, s nézte, hogy paskolják az óriáscseppek a tyúkketrec, a disznópajta, a szín fenyves zsindeleiteit. Erős szél indult, ettől az esőfüggöny az épületek oldalának csapódott, s mintha lába lett volna, lefutott a meredek domboldalon a patakig, onnan föl a szemben lévő hegyromra, ilyen aratáskor a rozs, gondolta Márton, ha fölverjük a kévétet karikába, öröm azokat nézni, szálas a gabona, szálas az eső, ők adják az életet, ha májusban gyakran nyílnak meg az ég csatornáit, akkor a szem is omlik nyáron a cséplőgépből. Sötétpatak fölött összeverődtek a felhők, hamuszín keveredett sötétkéekkel, fehér is vegyült közékük, amiből jég hullhat, s amikor a ház fölött összecsaptak, szürkület szállott alá a magasból, alig lehetett látni a keskeny völgyben a szemközti oldalt, bizonyára emiatt nevezték el valamikor Sötétpataknak a gyér települést. Villám hasította ketté az eget, a dörgés, mintha a föld alatt gurult volna, végigdübörgött a patakokon, a Nagyhegy lökte föl ismét a magasba.

Márton nem félt a villámtól, megszokta, az ő kertjébe már kétszer csapott le, kilencszázhetvenhétben egy vackorfát, kilencszáznyolcvankettőben egy szálas fenyőt emésztett el, de ez nem csoda, közel laknak ők az Úristenhez, hegy-hegy hátán errefelé, alig van akkora sima terület, amit egy lóbőrrel le lehetne takarni. Erről eszébe jutottak a lovai, reggel kihajtotta a pásztor Lacit s Bandit a legelőre, reméli, nem esik bajuk, az állatokat sem kíméli az égi tűz, mesél, nem messze innen, Csikban valamikor egy egész marhacsordát pusztított el az Isten ítélete.

Az életszer minden porcikáját számba vette, ahányszor a nagyidő miatt tétlenségre kényszerült. Mivel hirtelen meredekre futott fel a bennvalója, ezért úgy építette meg a házát, hogy a belső rész alá pincelakást rakott terméskőből, arra jött rá a faház, olyan volt, mint egy középkori vár, a tornác, ahol ült, mellvédnek is beillt volna. Fentről nézett le az udvarán összegyűlt tócsákra, buborékokra, a kertjében a kis erecskékre, azok, amikor már a föld nem tudta beinni a vizet, megindultak lefelé a lejtőn a patakba, ki tudja, hol álltak meg, keserű, sós vizekbe ömlöttek valahol, akár csak az ő lánya, Joli a fővárosi embercefrébe. Ezt csak ő emlegette így: embercefre, mert min-

dig elkábult az erjedt vadvackor szagától, s a gyomra felkavarodott, ahányszor elvitte a kifőzdébe, s merni kezdte egy kannával a kádból az üstbe, mondta is Marcella, a felesége, kend jó dolgában nem tudja, mit csináljon, kereshetne magának más fonnivalót, nem hegyi embernek való a cefreszag.

Ült Márton a bükkfaszéken, s nézelődött. Valahogy úgy volt ezzel a széjjelnézéssel, mint a Hold, ha feljön este az égre: elindult a tekintete a tornác hosszában, onnan az udvarra esett, azután a kapura, az örökké zúgó patakra, a patakon túl a fenyvesre, a nyargalászó felhőkre, s ha a lánya is eszébe jutott, akkor lomha, kupolás házakat látott, kormos állomásokat, aluljárókat, tolongó embereket.

A cefrét.

Soha nem gondolta volna, hogy ezek a dolgok így összekeverednek. Még ő sem tudja, hány éve emeli meg minden reggel a kalapját a fölkelő Napnak, s ha elindul hajnalban, csak havasi legelőket, pityókaföldeket, selymes kaszálókat érint a talpa, most meg a lánya miatt oda kalandozik gondolatban, ahol soha nem járt, ahol – ahogy Joli írta egyik levelében – még egy fűszál sincs, csak üveg s beton.

Itt, a havas lábánál megtanította az élet mindenre, csitkót nevelt és tört hámba, tehenet, juhot fejt, hús-vétra bárányt vágott, karácsonyra disznót hizlalt, fürni, faragni, kaszálni ő tudott legjobban a faluban, puffadást, tályogot gyógyított, még a pap mellett is ministrált vén fejjel, ha nem akadt gyerek, aki odaálljon.

Marcella még élt, amikor Joli, a lányuk elment hazulról. Mint a járványos betegség, úgy terjedt patakról patakra, faluról falura ez a „mehetnék”, egyszer az egyik portáról, máskor a másik portáról kelt útra hol egy legény, hol egy leány munkát keresni, nem volt nehéz, mert mint a bolondóra, úgy jártak az éjszakai buszok föl Pestre, s vissza, ezekre ültek fel a fiatalok, s másnap reggel már telefonáltak, hogy szerencsésen megérkeztek, itt s itt szálltak meg, keresik a munkát, miattuk ne búsuljanak.

Joli távozásával megszakadt bennük a lélek. Szerették nagyon, mert egyetlen gyermekük volt, a bal eset miatt Marcella többször nem maradt terhes, meddő lett. Márton melle összeszorult, ahányszor erre visszagondolt.

Időtlen idők óta kalákában épültek a házak Sötétpatakon, de a követ, a faanyagot s a zsindelet minden gazda saját erejéből teremtette elő, ahogy mondták, az Isten kertjéből.

Műterembelső a Kulák memento című szoborral

Márton a patakpart alól már jó halom követ bányászott ki, s hordott össze az udvar közepére. Villám és Fecske, akkor így hívták a két lovát, feszült neki a szügyelőnek, s ő taszította a szekeret, jól megvolt ezzel a két mokány állattal, csak arra kellett ügyeljen, nehogy idegen közelítse meg Villámot, mert harapós volt, egyszer a felesége válláról tépte le a bundát, a fogak nyoma meg is maradt a szép fehér bőrén.

Egyik nap akkora követ mozdított meg egy göb-benőben, hogy az kétszer kitette az ebédlőasztalukat, na, ezt nem verem szét a vasbottal, gondolta, jó lesz teraszkönek az oldalas udvarra, a lépcső elé, sima, kékesszürke, mert palarétegből került elő, még ülni is lehet rajta, ha estefelé fáradtan hazajövünk a kapálóból, aratásból.

Kimászott a patakából, s beszólt a juhajtába, hívta Marcellát, hogy segítsen föltenni a Kék Követ a szekérre. Megfordult a fejében, hogy nemrég szült az asszony, de már a negyedik hét után olyan jó volt a mozgása, mindent megcsinált a ház körül, két szoptatás között mosott, főzött, még boglyát is rakott a hátsókertben, amikor látta, hogy felhők gomolyognak nyugat felől. Azért kellett beköltözni a juhajtába, mert a régi házat lebontották, s amíg épült az új hajlék, kellett a földet a fejük fölé. Nem volt szokatlan ez arrafelé, szépen kitakarították, kimeszelték, a földjét felhíntették fővennyel, behordták a bútorokat, az ágyat, a kredencet, az asztalt, a kályhát, a székeket, Márton lyukat fűrt a pajta oldalába, azon kivezette

a kályha csövét, lehetett főzni, szóval jól megvoltak, Joli ott látta meg a napvilágot.

– Gyere, Marcella, segíts föltenni egy követ, te csak megtartod, én egyszer az egyik, másszor a másik végét taszítom meg, nem esik bajod. Hátra curukoltam a lovakkal, kézügyben van minden.

Jött az asszony szaporán, soha nem mondott ellent az urának, szerette nagyon a gyors mozgását, a mókás kedvét, az erős, csontos arcát, valamikor első legény volt a faluban.

– Látod – mondta az asszonynak –, rudakat vágtam, sárral bekentem, vízzel meglocsoltam, hogy legyenek síkosak, nekiteszem őket a hátsó tengelynek, azon taszítjuk föl, rá fog férni, mert a lajtorját le szereltem.

Megragadta egyik felől, feltette a rudakra, s hogy ne csússzon vissza, Marcella tartotta, ő átkerült a túlsó oldalra. Így cserélgették a helyüket, s araszolgattak, már a tengely fölött volt a Kék Kő, amikor Villám megmozdult. Szürkelég csíphette meg, mert különben fegyelmezett állat volt, megrándult a szekér, a rudak lecsattantak a tengelyről, a kő Marcella felé dőlt, s a hasára esett. Akkorát sikoltott, hogy kettéhasadt a völgy csendje. Márton lekapta róla a követ, de ő akkor már eszméletlen volt, az arca megkékült, nehezen szuszogott, s hányt.

Ölében vitte ki az asszonyát a domboldalra, lefekette a juhajtában, letépte a blúzát, vizes lepedőbe csavarta, s rohant a bába után. Gyalogösvény vezetett

át a hegygerincen Görbepatakra, ott lakott Jula, a látó asszony, őt hívták az egész vidéken szüléshez, hal-doklóhoz, de még beteg gyermekhez is, ha azt szemmel verték, vagy ha lába, karja kimarjult a helyéből. Furcsa dolgok maradtak meg Mártonban erről a rohanásról, Csobán, a nagy fehér kutya vinyogva loholt mellette, az állatok is tudnak sírni, ha megérik a bajt. Egy kökényborkorból nagy baknyulat zavart ki, az úgy robbant, mint egy kézigránát, a domboldalban róka kóválygott, fölötte kányák vijjogtak.

Jula fehérre meszelt házban lakott a falu végén, kerítése nem volt, tyúkok kapirgáltak az udvaron, egy malac rőfögött, az sem volt berekesztve. Márton úgy rontott be az ajtón, szinte letörte a kilincset:

– Jöjjön hamar, Jula néném, az Isten szerelmére, hal meg a feleségem.

– Na, na, csak lassan, édes fiam, nem megy az olyan hamar, a születéshez s a halálhoz idő kell, elég-szer láttam én már, hogy csinálják az emberek.

Megragadta az öregasszony kezét, húzta föl a hegyre, onnan le a lejtőn a házához, s közben elmondta, mi történt a patakban.

– Hát neked is lehetett volna több eszed – zsörtölődött Jula –, a minap fogtam ki a lányodat, öröm volt reájuk nézni, olyanok voltak ketten, mint két frissen sült cipó. Hogy csinálhattál ekkora marhaságot? Amelyik asszony nem becsüli meg a hathetet, megbecsüli a hat hónapot.

A juhajtában már nemcsak az anya volt szederjes, hanem a leányka is, a sikoltozástól megkékült az arca, fuldoklott.

Jula letekerte a vizes lepedőt, s inas kezével, bogos ujjaival elkezdte masszírozni Marcella mellkását, súrolta a szíve tájékát, s levegőt fújt a szájába. Márton úgy állt mögötte, mint kőbálvány, már nem a nagy bajra gondolt, hanem arra, hogy az asszonya patyolat testét, két gyönyörű mellét más is láthatja, foghatja, még a tej is kispriccelt, amikor Jula azokat markolászta. Nagyon szerette a feleségét, ölni tudott volna érte, legénykorában még bicska is villant a kezében érte, Marcella volt a vidék legszebb lánya.

– Ne állj itt így, ilyen maflán, hozd ide hamar a leánykát – mondta a vénség Mártonnak.

Oldalra fordította az ájult asszonyt, a mellbimbót beledugta a csecsemő szájába, s fejni kezdte oldalról a tejet. A leányka fulladozott az elején, de aztán megmozdult benne az életösztön, először lassan, aztán mohón szopni kezdett.

– Fuss, fejd meg a kecskét, láttam, nálad kettő is van a fészkerben.

– Itt a fazék tej, Jula néném, tegnap este főzte fel az asszony.

– Nem jó a tehéntej! Kecsketejet hozz!

Rohant Márton, nekiszorította a deszkafalnak az állatott, s úgy tépte a csecset, mintha nagyidő ellen harangozott volna. Telefejte a cserépfazekat, bevitte, s a bába egy csecses edényből itatni kezdte Marcellát.

Így éltek három napig. Jula faggyúzsírral kenegette a beteg hasát, erőszakkal töltötte szájába a kecsketejet, s kiszopatta a leánykával a mellét. Csak az ájult beteg és a kicsi aludt, ők ketten virrasztottak, Jula az olvasóját morzsolgatta, de nem a szokásos imádságokat mormolta, hanem valamilyen különös fohászokat, amit Márton nem ismert, naponta kétszer vizet is vett, Márton vitte neki a kályhából az égő szenet, azok hangos sirrenéssel aludtak ki a hideg vízben, abból adott egy-két kanálnyiit Marcellának, s közben mondta, mormolta a ráolvasásokat. Napközben hazafutott, ellátta az állatait, aztán serényen jött vissza, s csak ő tudta, milyen szárított burjánokat s kenőcsöket hozott, a tea, amit főzött, jó szagú volt, de a kenőcs olyan bűdös, mint a klozet a csűr háta mögött.

Három nap után, hajnalban tért vissza Marcella ebbe a világba, első mozdulatával a gyermek után nyúlt, megölelte, magához szorította, s megeredtek a könnyei.

– Ez az élet jele – mondta Jula –, ha sír, hátat fordított a halálnak.

Márton úgy érezte, megpattant valami a fejében, kirohant az udvarra, s ordítani kezdett:

– Úristen! Köszönöm, hogy visszaadtad nekem Marcella drága testét. És a lelkét is, ami a te tulajdonod. Én nem értek a beszédhez, az a papok dolga! De azt tudom, hogy ha magadhoz vetted volna Marcellát, szegényebb lett volna a föld s az ég. Meggyaláztad volna a te művedet, a teremtést! Halványabbak lettek volna a csillagok, sápadtabb lett volna a Hold, hajnalban nem hullott volna le a harmat, s báránnyok bégetése sem tért volna vissza a hegyoldalból. Bocsáss meg nekem, Nagyisten, amiért ilyen esztelen voltam, vedd be a Tízparancsolatod mellé tizenegyediknek: Ne légy könnyelmű!

Jula alig tudta lecsendesíteni, már vele, az erős férfival kínlódott, attól félt, örömeiben megbolondul. Márton egész testében reszketett, csak akkor nyugodott meg, amikor térdre rogyott az ágy előtt, oda dugta arcát a felesége egyik melléhez, a másikkól

szopott a leányka. Marcella arcán az első mosoly szebb volt, mint a pisztrángok villanása a patakban, szebb volt, mint a havasra ráfeszülő szivárvány.

Estefelé befogta Márton a lovakat, azok is koplaltak három napig, két merő zsák rozst, három véka pityókát, egy disznólabát, tábla szalonnát tett a szekér derekába, felültette Julát maga mellé az ülésdeszkára, s a mezei úton, megkerülve a dombkaréjt, hazavitte Görbepatakra.

Egy szót sem szóltak. Csobán, a nagy fehér juhászkutya mellettük trappolt, az ő hangja is megváltozott, nem vinnyogott, hanem csaholt egyet-egyet, s fölemelt hátsó lábával spriccelgette az útszéli kátángkórókat, somkórókat.

Az udvaron, ahol mindent lepakolt, megragadta az öregasszony vállát, megrázta, mint a szilvafát, aztán úgy megszorította, szinte kiszállt belőle a lélek.

– Az Isten áldja meg kendet, Jula néném, ha ezt sem jutalmazták ott fenn, az égben, akkor az Isten elhibázta a teremtést.

Úgy csókolta a ráncos, szőrösomós arcot, mint ajtatos hívők a templomban a feszületet.

Ezt hányta-vette Márton a lelkében, Marcella felátadásának ünnepét élte újra, s ült a bükkfaszéken, a tornácon, úgy ült, mint egy kőszobor, nézte az esőt, nézte a föld gyomrából visszabugyborékoló vizet, a fák lehajlott ágait, a megáradt patakat. Az ő nagy bűne örölte, mint a szű, amiatt nem született több gyermekük, s Marcella sem volt már a régi. Kornya dozott, sápadt lett, lesóványodott, csak az vigasztalta őket, hogy Joli gyönyörű leánnyá serdült, anyja helyett rendelte az Úristen, össze lehetett volna téveszteni a fiatal Marcellával, mondták is az emberek a faluban, mintha csak a száján köpte volna ki.

A szemük láttára cseperedett fel. Amíg kicsi volt, nem tették dologra, málnát szedett az anyjával, kockozáért kimásztak a Nagyhegybe, s gombát annyit gyűjtöttek, hogy abból még télire is el tudtak tenni, hol szárítva, aszalva, hol kompótos üvegekben besavanyítva.

S énekeltek! Úgy énekelt a két asszony, mint a mezei pacsirták, Mártonnak mindig könny szökött a szemébe, ahányszor hallgatta őket, de elfordult, szégyen volt férfinembernek sírni. Nem dörmögött bele a mély hangjával a szép futamokba, náluk a férfiak csak a kocsmában fújják, s ott aztán úgy, hogy repednek bele a falak, de boldog volt, mert látta, amit hallott, látta az erdőben a kéklábú madarat, a bánatfát, a fellegajtót, a kinyílt rozmaringvirágot, az égi ösvényt, a fodor-

fejér bárányt, a csokros violát, a Tatrost, ami elsodor-ta a szeretőt, látta az eget koszorúzó szivárványt.

Amikor már a leánykára lehetett bízni a bárányokat – Márton ötöt-hatot nem csapott ki a seregbe, azokból lettek a legjobb anyajuhok –, Joli felállt a hátsó kertben egy kivágott fa csutakjára, s kieresztette a hangját. Csengett belé a völgy, ha lovas gazdák hajtottak ki a patakmederben az erdei kaszálók felé, megálltak, s hallgatták Balázs Jolánkát, a falu pacsirtáját. Ez terjedt el róla, Pacsirta, még valamilyen pantallós urak is eljöttek hozzájuk egyik nyáron, bekapcsolták a masinájukat, azt mondták, elviszik a hangját Budapestre. Oda ment most ő a hangja után, abba a nagy, nyüzsgő városba, ahol az emberek nem ismerik egymást, nem is köszönnek, csak futnak az orruk után.

Joli szőni s hímezni is megtanult az anyjától. Amikor akkorára nőtt, hogy leérte a lábítókat, beleült az osztovátába, s úgy mozgott a keze, mint a villám, dobta a vetélőt, húzta be mintának a színes szálakat, öröm volt nézni, ha így elfeledkezett a világról, s csak a munkája érdekelte.

Már nem a juhajtában laktak, hanem az új házban, Márton jó nagy ablakokat rakott minden szobára, amiken besütött a nap, a beomló fényben ragyogott Joli hamvas arca, a két dióbarna szeme, a kacagó szája; egyedül az orr éles, szép ívét örökölte az apjától. Világosbarna hosszú haját csak az anyja tudta megfésülni, s egy copfba befonni, a derekáig ért, s hogy már kezdett igazi nővé cseperedni, karcsú, hosszú nyaka és a kipattanó melle mutatta. Nem ijedt meg, amikor egyik éjszaka az első piros csepp a hálóingén megjelent, akkor se, amikor a hónaljában és a combjai között kinőttek az első pihék, mindent megbeszélte az édesanyjával, aki nem sanyarú asszony-sorsra, hanem boldogságra készítette föl.

Így maradt meg az apja emlékezetében a lánya, osztovátában fehér fonál fölél hajolva, feje körül fénykoszorú, mint a szenteknek, jobb kezében vetélő, bal kezében a borda rámafája, amivel ráverte a nyíláson átdobott szálát.

Márton gyengeséget érzett a lábában, alig tudott fölállni, hogy kihozza a villámló ég alá a tálalás felső polcáról a levelet, amit Joli küldött rá két hétre, hogy a szomszédjuk leányával, Gáll Jozefával elment a nagy, a hatalmas semmibe.

Tudta a levelet kívülről. Marcellával ronggyá olvasták, aztán, hogy elköltözött az asszony a túlvilágra, egyedül baggatta a betűket, mozgott a szája, amint

megformálta a szavakat, soha nem tanult meg csak a szemével olvasni:

Drága, jó Édesapám és Édesanyám!

Tudatom magukkal, hogy szerencsésen megérkeztünk Budapestre, Jozefa elvitt a rokonaihoz Kiszestre, itt annyiféle Pest van, el sem lehet igazodni azokon, ha mindenket felsorolnám, betelne egy oldal. Ő ismerte a járást, ő tudta, milyen buszra, milyen villamosra kell fölszállni, könnyebb lett volna metróval, de oda nem mertünk lemenni. Álózi bácsiék kedvesen fogadtak, de csak a földre tudtak ágyat vetni, mert nekik is kevés az a két kicsi szoba a három gyermekkel. Aludtunk egy órácskát, kettőt, aztán nekivágtunk a városnak, hátha valahol munkát találunk.

Azt mondtuk Jozefával, jobb, ha külön utakon járunk, mert ha egy hely akad valahol, nem tudjuk eldönteni, kié legyen. Én a Nagykörúton mentem végig, s azt le nem tudom írni maguknak, mekkora itt a nyüzsgés, annyi az ember, mint nálunk a hangya az erdei bolyban, siet mindenki, én az elején köszöntem az idősebbeknek, de nagyon furcsán néztek reám, s nem fogadták.

Egy nagy kirakatban hosszú nyárson óriási húst süített egy barna, majdnem fekete férfi, vasból volt a nyárs, nem mogyorófaból, mint nálunk, s ahogy barnult a húshegy, egy akkora késsel, mint egy kard, lefaragta, ami kész volt, belegöngyöltette egy alig sült palacsintába, s azt nyomta a sorban álló emberek markába. Aki nem sietett, s leült az asztal mellé, annak csináltak gyros tálat. A kirakat fölét az volt kiírva nagybetűkkel, hogy ANTALYA, amiről én azt hittem, magyarul van, mint a mi falunk mellett az Antal-tanya, de tévedtem. Más egyebet jelent az Antalya. S ahogy ott nézelődöm, meglátok egy cédulát a kirakatban, amin az állt: „Pultos lányt felvesszünk”.

Ez a cédula bátorított fel, nem az ANTALYA, s benyitottam az ajtón. Két-három asztal is volt ebben a félig-meddig vendéglőben, a pult mögött hárman forgolódtak, egy lány és két fiú, nekik is köszöntem, mondták, Szia!, s kérdezték, mit akarok enni. Én azt válaszoltam, nem enni akarok, hanem munkát keresek, láttam a cédulát az ablakban, kivel tudnék erről beszélni.

Akkor a lány, később megtudtam, Ivettnek hívják, bekísért egy kicsi szobába, ahol az asztal mögött olyan barna, fekete férfi ült, mint a kirakatban a kardos.

Mondtam neki, hogy Erdélyből jöttem, munkát keresek, elvállalok mindent, szeretek dolgozni. Szót sem

szólt, felállt, olyan közel jött hozzám, éreztem a fokhagymás leheletét, nekiszorított a falnak, s mondta:

– Szép leányka lenni, hogy hívják a neved?

– Joli vagyok – mondtam. – Balázs Jolán.

– Én tanulni magyar nyelv, a jólány jelenti, hamar lehúzni bugyi.

Ebből már tudtam, hogy ő a főnök, azt is, hogy nem magyar, de én semmivel sem törődtem, csak azzal, hogy munkába kerüljek, mekkora szégyen lenne úgy menni haza, hogy senkinek sem kellett a két dolgos kezem. A bugyit is elengedtem a fülem mellett, azt hittem, rossz vicc, nem tud jól magyarul ez a busa fejű bivaly.

Itt most félbe kell hagynom a levelet, mert hazajöttek Álózi bácsiék, kell a konyhaasztal, ahol mostanig írtam. Majd folytatom.

(folytatás)

Eltelt három nap, drága jó Édesapám, Édesanyám, most tudok írni, mert senki sincs itthon, s én szabadnapos vagyok. Jozefa is kapott munkát, takarít egy nagy szállodában, nem panaszkodik, de látom, hogy nagy strapa alatt van, mindig fáradtan jön haza.

Én reggeltől estig mosogatok, pucolom, hántom a zöldséget az ANTALYÁ-ban, közben megtudtam, hogy az egy város Törökországban, ott szeretnek nyaralni a pesti urak, de ez a mi Antalyánk nem nyaralóhely, úgy szoktam mondani Jozefának, megyek az Antal-iába, maguk tudják, nálunk a román csobánnak volt számára a Nagyhegy mögött, a havasi legelőn, amikor az iázott, tudtuk, hogy Sötétpatakon eső lesz.

Hát én még éppen nem iázom, végzem a munkámat, szerencsére Édesapám mindig megengedte, hogy báránynyúzaskor, disznóvágáskor segítsek neki, nagy hasznát veszem ennek, mert transzírozni kell a húst, elő kell készíteni a vasnyársra. Ivett jókedvű, jószívű lány, bevallotta, hogy a főnök szeretője, s kacagott, úgy kacagott, zengett az Antalya, aztán saját magától kérdezte, miért ne engedné meg a töröknek azt, ami neki is jó, azonkívül Mahmud minden hónapban fizeti, így hívják a főnököt, a lakbérét, s amikor szabadulni tud a feleségétől és a négy gyermekétől, meghívja vendéglőbe, szabad napra is akkor mehet, amikor akar.

De engem csak a munka érdekel. Egyik nap, amikor már minden zöldséget megpucoltam, és a salátákat, a mártásokat is előkészítettem, odaszólt nekem Mahmud, a busa, én már csak így hívom, hogy szol-

gáljam ki a vendégeket. Ezt is megtanultam Ivettől, ő mutatta meg, hogy kell belecsavarni a feltrancsírozott sült húst, a hagymát, a paradicsomot, paprikát, salátát, a káposztát a tésztalevélbe, egyszóval hogy kell megcsinálni a kebabot. Így hívják a török ételt, de itt nemcsak a törökök eszik, hanem a magyarok is, kilépnek a járdára, s harapják, tépik a kezükből, nálunk, otthon senki sem eszik az utcán a markából, de hát ilyen a pesti nép, ezt is meg lehet szokni. Elég az hozzá, hogy pultos lány lettem, ami azért jó, mert öt-ezer forinttal több a fizetésem. Már a gyros tálat is meg tudom csinálni, amiről mostanig még csak nem is hallottam, biztos, maguk sem tudják, hogy eszik-e, vagy isszák, de amikor hazamegyek, elmesélem.

A járdára, egy sátorlap alá, asztalokat rakott ki Mahmud, oda is kiviszem a rendelést, ez azért jó, mert kifújhatom a tüdőmből a benti füstöt s a gőzt.

Most megírok valamit Édesapámnak és Édesanyámnak, ami tegnap történt, de előre kérem, ne ijedjenek meg, ne aggódjanak érttem, tudok magamra vigyázni. Ivett szabadnapos volt, akkor csak én és a két fiú voltunk benn a vendéglőben, a kardos, akinek még nem tudtam megjegyezni a nevét, háttal állt, forgatta s faragta a kirakatban a húst, Pétert, ő magyar, Mahmud beküldte a raktárba, s akkor szó nélkül belemarkolt a farcsukamba. Szerencsére nem sikoltottam el magam, hanem kiragadtam a hosszú kést a kardos kezéből, s mondtam, vigyázzon, mert a torkába döfök. Még soha nem láttam senkit így megijedni, visszakotródott a szűk szobájába, s többet nem szólt hozzám, ha dolga van velem, mindig megüzeni Ivett-től vagy a magyar fiútól, hogy mit csináljak. Nem mer kidobni az állásomból, mert megmondtam neki, följelentem a rendőrségen nemi erőszakért. Tanulja meg, hogy nem csinálhat egy székely lánnyal azt, amit akar!

Még egyszer kérem, ne búsuljanak miattam, hozzám nem fog nyúlni senki, csak az, akit igaz szívvel megszeretek. De itt nincs, akit megszeretni, a legtöbb fiatal lány és fiú vagy az orrában, vagy a fülében, vagy a szemöldökében rézkarikát visel, amitől én nagyon irtózom, nálunk – tudják maguk jól –, a malacok s a disznók orrába húznak drótot, hogy ne verjék szét a pajtát, s hogy ne tőrjék fel az udvart, a kertet, ha kiengedik őket. Azonkívül úgy összeirkafirkálják a testüket, van olyan, akinek nem is látszik a bőre. Ivett mesélte, hogy nem tintaceruzával csinálják, hanem forró tüvel égetik bele, le sem lehet mosni. Úgy hívják, tetoválás, halfarkú lányt, vaskampót, medúzát láttam legtöbbet, Ivettnek a melle fölött, ami kilátszik

a blúzából, egy szív van, áthúzva egy nyíllal. Na, én nem hagynám magam szurkálni a világ semmi kincséért se! S a köldökömet különösképpen nem! Képzeljék, itt olyan rövid blúz a divat, kilátszik a lányok hasa, dereka, s nem egynél láttam, a köldökéből karika lóg ki.

Nem akarok se károgó, vén varjú, se falusi liba lenni, én is fiatal vagyok, de a testemre mindig kényes voltam, s az én köldökömben, tudom Istenem, nem szurkálnak bele tüvel! De az ember ne csak a köldökét nézze, Budapest nagyon szép város, már láttam távolról, a Margit hídról a Várat, a Parlamentet, a Dunát, elállt a lélegzetem. Ha Isten éltet, s meg tudok kapaszkodni, magukat is felhozom egyszer, lássanak világot.

Aztán, ha hallották volna, hogy kikacagott engem Ivett! Úgy kacagott, hogy az egész teste rázkódott, mert egyik nap azt találtam mondani, sajnálom ezt a sok városi fiataalt, még rendes ruhájuk sincs, olyan szegények, a nadrágjuk lyukas, a térdük kilóg, de soknak a combja is, aztán, amikor Ivett már eleget kacagott, elmondta, hogy itt akarattal szaggatják szét a tiszta jó gúnyát, mert az úgy vagány, amit én még most sem akarok elhinni, betondarabokkal dörzsölik, hogy kopott legyen, még farmergyérítő szabóműhely is van, ahol kihúzzák a szálakat, így éppen csak a micsodájuk nem látszik ki.

Ismét be kell fejezzem a levelet. Holnap folytatom.
(folytatás)

Nagy a jövés-menés Álózi bácsiéknál, drága jó Édesapám, Édesanyám, ezért csak így, részletekben készül el a levelem. A gyermekek is a konyhaasztalt használják, amikor írják a házi feladatot, nekik adtam át a helyem tegnap. Nagyon szép, kedves gyermekek, csak csintalanok, még ránk is esnek, ha az ágyukban nagy hancúrozásba kezdenek, írtam már, hogy mi a padlón hálunk, de már nem sokáig, ha megkapjuk Jozefával az első fizetésünket, bérelünk valahol egy szobát.

Azt még el kell meséljem, hogy miket láttam a metró-állomásokban, mert már azzal járunk, nem villamossal. Emberek fekiüsznek a fal mellett, olyan mocskos pokrócokon, paplanokon és kartonlapokon, hogy Édesapám nem tenné be se a tehének, se a lovak alá. Milyen szalmaágyat vetett mindig még a disznóknak is! Itt kérem meg magukat, vigyázzanak Pannira, a tarka bárányomra, mert nagyon szeretem, s Édesapán ne fejjé ki mind a tejet a borjú elől, nőjön nagyra, hátha még kihajthatom a legelőre, ha innen valaha hazakerülök. Antalyának

fogom hívni, ami jó vicces lesz, mert senkinek sem volt mostanig a patakokban Antalya nevű tehene.

Én nem tudom, miért engedik el így magukat ezek a hajléktalanok, nálunk sokkal több a szegény ember, de senki nem hányódik az utcán, nem is engedné meg a falu.

Most még csak annyit írok, s ezzel be is fejezem a levelem, hogy ha jön valaki Sötétpatakról vagy valamelyik szomszéd faluból Pestre, küldjenek nekem egy kicsi édes ordát, mert nagyon kívánom. Itt azt sem tudják, mi az édes orda. A címet is ide írom: ANTALYA, Teréz körút 1.

Vigyázzanak magukra, csókolja mindkettőjüket szerető leányuk,

Joli

Kelt Kispesten, 1999. május hatodikán.

Márton összehajtogatta az irkalapokat, amire a lányuk a levelet írta, becsoszogott a házba, s visszatette a tálas polcára. Száraz szemmel nézett le a magas tornácról a patak völgybe, utoljára a felesége temetésén sírt, akkor elfogytak a könnyei.

A megyei kórházban kezelték Marcellát, azt mondta a főorvos, hasnyálmirigyirák, s nincs köze a Kék Kőhöz, ami ráesett, de ő most sem hiszi, biztos, a rokonok azért kérték meg a főorvos urat a hazugságra, nehogy a felesége után haljon.

A temetésre hazajött Joli, ő rendezett mindent. A faluközpontból kijött a leánykórus, úgy énekeltek, mint az angyalok, a patakokból ömlött a nép, a plébános hosszú, szép prédikációt mondott, de Márton csak ködöt látott, homályt, abban emberalakok kavargtak, legtöbbször az arcát sem ismerte fel.

A tort is Joli szervezte meg, Bilibók Feri keresztapjával borjút vágatott, Erzsivel, Jozefa anyjával köménymagos pálinkát vegyített szeszből, nem vallottak szégyent a gyászoló gyülekezet előtt.

Csak akkor rándult össze Márton gyomra, amikor elvonult a nép, kettesben maradtak, Joli ráállott az udvaron a Kék Kőre, s azt mondta:

– Ez lesz Édesanyám sírköve.

Évekig eljártak a kő mellett, soha senki rá nem tette a lábát, babonásan kerülték, s most a lánya a közepén áll, sírkövet akar állítani abból a bálnából, ami rádőlt Marcellára. Meghaborodott volna az elméjében ez a lány? A város rontotta meg?

Megváltozott. A haját rövidre vágatta, mert a konyhában nem tudott attól dolgozni, szép, fekete bársonykosztüm feszült a testén, nyakán fodros gallér. Meg-

asszonyosodott, kicsi táskát lógatott a kezében, még a gyász is jól állt neki. A megyeközpontból hívta ki a kőfaragót, az tulipán alakúra fűrészelte a Kék Kővet, s ráfaragta azt, amit a haldokló feleség hátrahagyott:

BALÁZS MARCELLA

(1959–2001)

A lélek nem hal meg.

Közel volt a temetőkert a házukhoz, s Márton a kertek fölött, ha csak tehetett, mindennap kiment a sírhoz. Gyalogösvényt taposott, azon csak ő járt, száraz szemmel nézte a virágos sírt, s az élére állított, betonba öntött Kék Kővet.

Úgy érezte, ő is kőoszlop. Emberkő.

Mártont kimerítette az emlékezés, bement a tornácról, s ledőlt a konyhában a heverőre. A nagyidő elvonult, elállt az eső, messziről morajlott még az ég, de az inkább altatott, s bekoppant a szeme. Lónyérítésre ébredt, Bandi s Laci állt a kapu előtt, be kellett engedni őket. Vizesek voltak, térdig sárosak, lógaták a fejüket, mintha köszönnének. A pajtában lecsuktakolta a két jószágot, dobott egy kicsi száraz kóstit nekik, mert egész nap vizes füvet ettek, ellátta a teheneket, megszoftatta a borjút, s kivitte a moslékot a disznóknak.

Ez éltette. A sok merev mozdulat. A napi gond. Lucernát kaszált a malacoknak. Megfejtte a kecskéket s a teheneket. Fát vágott, tüzet gyújtott. Csalánt, korpát forrázott. Pityókát kapált a hátsó kert mögött. Tavasszal felszántotta a két darab földet. Egyiket rozssal, másikat zabbal vetette be. Nyáron betakarította a termést. Az emberek megszokták a faluban, hogy Balázs Márton szótlanul tesz-vesz az udvarán, a kertjében, a mezőn. Elfejtett beszélni. Néma.

Nem maradt más neki, csak a hant a temetőkertben és a ház mögött a mező, a havas.

Megmaradtak a ködfelhők, a szálas esők, a sötét fenyvesek, a patakok.

Megmaradt a remény, hogy egyszer talán hazajön Joli abból az irdatlan nagyvárosból, hátha nem is egyedül, hátha unokákkal jön, akik kihúzzák a jászol alól a piros szemű nyulakat, ölbe veszik a bárányokat és a kecskeollókat, meglesik a fészekben a sárga hasú hegyi billegető tojásait, mogyorót ráznak kupában, azzal csalogatják magukhoz a mókust, amelyik már félig háziállat a hátsó kertben.

Nem a múlt, hanem a jövő gondolatfoszlányai kóvályogtak, keringtek Márton fáradt agyában.